

Nr 228.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående dyrtidstillägg för år 1919 åt pensionerade båtsmän och marinsoldater samt Vadstena krigsmanshuskassas understödstagare; given Stockholms slott den 14 mars 1919.

Under återopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för denna dag vill Kungl. Maj:t härmed föreslå riksdagen att

a) för beredande av dyrtidstillägg för år 1919 åt pensionerade båtsmän och marinsoldater samt Vadstena krigsmanshuskassas understödstagare, vilka vid ingången av år 1919 uppnått en levnadsålder av 60 år eller däröver, å tilläggsstat för år 1919 under tionde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag å kronor 1,650,000;

b) förklara, att dyrtidstillägget skall till varje dylik vid årets ingång till pension eller därmed jämförligt understöd från statsverket, statsunderstödd pensionsinrättning eller Vadstena krigsmanshuskassa berättigad f. d. befattningshavare utgå med ett belopp av 175 kronor; samt

c) medgiva, att dyrtidstillägget må till vederbörande f. d. befattningshavare eller, om han under året avlidit, till hans stärbhus på en gång utbetalas i den ordning, som av Kungl. Maj:t bestämnes.

De till ärendet hörande handlingarna skola tillhandahållas riksdagens vederbörande utskott.

GUSTAF.

F. V. Thorsson.

*Utdrag av protokollet över finansärenden, hållet inför Hans
Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 14
mars 1919.*

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern **EDÉN**,
Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena **HELLNER**,
Statsråden: **PETERSSON**,
SCHOTTE,
PETRÉN,
NILSON,
friherre **PALMSTIERNA**,
RYDÉN,
UNDÉN,
THORSSON.

Chefen för finansdepartementet, statsrådet Thorsson, anförde efter gemensam beredning med cheferna för lantförsvars- och sjöförsvarsdepartementen följande.

På min föredragning har Kungl. Maj:t förut i dag beslutat för riksdagen framlägga förslag om beredande av fortsatta dyrtidstillägg till vissa f. d. befattningshavare i statens tjänst, med vilka jämställts vissa andra grupper av statens pensionärer och understödstagare. Därvid har emellertid undantag gjorts för avskedade båtsmän och marin-soldater samt Vadstena krigsmanshuskassas understödstagare.

Jag anhåller därför nu att få anmäla frågan om beredande av dyrtidstillägg för år 1919 åt sist omnämnda grupper av pensionärer och understödstagare, därvid jag till en början torde få lämna en redogörelse för vad i nämnda hänseende hittills från statens sida åtgjorts.

I anledning av en i ämnet väckt motion beviljade 1917 års riksdag ett anslag för krigstidshjälp åt pensionerade båtsmän och marinsoldater samt åt Vadstena krigsmanshuskassas understödstagare, vilka vid ingången av år 1917 uppnått en levnadsålder av 60 år eller däröver; och beslöt riksdagen, att krigstidshjälpen skulle, under visst angivet villkor, utgå med ett belopp av 50 kronor till varje dylik vid årets ingång till pension eller därmed jämförligt understöd från statsverket, statsunderstödd pensionsinrättning eller Vadstena krigsmanshuskassa berättigad f. d. befattningshavare, eller, om han under året avlidit, till hans stärbhus. 1917 års riksdag.

I proposition den 18 januari 1918, nr 12, föreslog Kungl. Maj:tsamma års lagtima riksdag att 1918 års lagtima riksdag.

a) för beredande under år 1918 av krigstidstillägg åt pensionerade båtsmän och marinsoldater samt åt Vadstena krigsmanshuskassas understödstagare, vilka vid ingången av år 1918 uppnått en levnadsålder av 60 år eller däröver, å tilläggsstat för år 1918 under tionde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag å kronor 700,000;

b) förklara, att krigstidstillägget skulle till varje dylik vid årets ingång till pension eller därmed jämförligt understöd från statsverket, statsunderstödd pensionsinrättning eller Vadstena krigsmanshuskassa berättigad f. d. befattningshavare utgå med ett belopp av 75 kronor; samt

c) medgiva, att krigstidstillägget finge till vederbörande f. d. befattningshavare eller, om han under året avlidit, till hans stärbhus på en gång utbetalas i den ordning, som av Kungl. Maj:ts bestämdes.

Riksdagens vederbörande särskilda utskott hemställde i utlåtande nr 5, att det för en var av ifrågavarande f. d. krigsmän avsedda beloppet måtte höjas från 75 till 100 kronor, samt framhöll, att vid bifall härtill skulle för ändamålet erfordras omkring 950,000 kronor. I övrigt hade utskottet intet att erinra mot Kungl. Maj:ts förslag.

Riksdagen fattade sitt beslut i enlighet med utskottets hemställan, varefter Kungl. Maj:ts den 22 mars 1918 utfärdade kungörelse (Svensk författningsamling nr 141) angående krigstidstillägg under år 1918 åt pensionerade båtsmän och marinsoldater samt Vadstena krigsmanshuskassas understödstagare, i vilken kungörelse meddelades närmare bestämmelser i ämnet i överensstämmelse med riksdagens beslut.

I en till 1918 års urtima riksdag den 25 oktober 1918 i ämnet avlåten proposition, nr 4, föreslog Kungl. Maj:ts riksdagen att 1918 års urtima riksdag.

a) för beredande av extra krigstidstillägg för tiden från och med

den 1 juli till och med den 31 december 1918 åt pensionerade båtsmän och marinsoldater samt åt Vadstena krigsmanshuskassas understödstagare, vilka vid ingången av år 1918 uppnått en levnadsålder av 60 år eller däröver, å extra tilläggsstat för år 1918 under tionde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag å 475,000 kronor;

b) förklara, att det extra krigstidstillägget skulle till varje dylik vid årets ingång till pension eller därmed jämförligt understöd från statsverket, statsunderstödd pensionsinrättning eller Vadstena krigsmanshuskassa berättigad f. d. befattningshavare, som varit i livet vid juli månads ingång, utgå med ett belopp av 50 kronor; samt

c) medgiva, att krigstidstillägget finge till vederbörande f. d. befattningshavare eller, om han avlidit, till hans stärbhus på en gång utbetalas i den ordning, som av Kungl. Maj:t bestämdes.

Riksdagens vederbörande särskilda utskott hemställde i utlåtande nr 4, att det för en var av ifrågavarande f. d. krigsmän avsedda beloppet måtte höjas från 50 till 75 kronor, samt framhöll, att vid bifall härtill skulle för ändamålet erfordras i avrundat tal 700,000 kronor. I övrigt hade utskottet icke funnit anledning till erinran mot Kungl. Maj:ts förslag.

Riksdagen fattade sitt beslut i enlighet med utskottets hemställan, varefter Kungl. Maj:t den 3 december 1918 utfärdade kungörelse (Svensk författningssamling nr 937) angående extra krigstidstillägg för senare halvåret 1918 åt pensionerade båtsmän och marinsoldater samt Vadstena krigsmanshuskassas understödstagare, i vilken kungörelse meddelades närmare bestämmelser i ämnet i överensstämmelse med riksdagens beslut.

Det sammanlagda beloppet av krigstidstillägg och extra krigstidstillägg för år 1918 till en var av ifrågavarande f. d. krigsmän uppgick sålunda till 175 kronor.

Kommitterades förslag.

Vid anmälandet förut i dag av frågan om beredande av fortsatta dyrtidsbidrag åt befattningshavare i statens tjänst har jag erinrat, hurusom jämväl förevarande fråga handlagts av särskilt tillkallade kommitterade, vilka den 18 februari 1919 avgivit betänkande och förslag, bland annat, i nu förevarande hänseende. I fråga om de allmänna grunderna för kommitterades förslag, i vad desamma kunna hänföra sig till nu föreliggande fråga, får jag hänvisa till vad därom förut av mig anförts. Här torde jag kunna inskränka mig till ett återgivande av vad sagda betänkande särskilt innehåller om förevarande grupper av pensionärer och understödstagare. Kommitterade yttra härom å sidorna 63—65 följande:

I kommitterades framlagda förslag till bestämmelser rörande krigstidstillägg under år 1919 åt f. d. befattningshavare i statens tjänst hava från delaktighet i sådan förmån fortfarande såsom hittills undantagits *pensionerade båtsmän och marin-soldater samt Vadstena krigsmanshuskassas understödstagare*. Anledningen till att dessa pensionärer satts i en undantagsställning framgår av Kungl. Maj:ts proposition nr 264 till 1917 års riksdag. Såsom av en i nämnda proposition intagen redogörelse för vissa nu gällande pensioneringsbestämmelser närmare inhämtas, är underhållet från Vadstena krigsmanshuskassa att betrakta mera såsom ett tillskott till livsuppehållet än såsom en pension i vanlig mening. Den tjänstgöring, kassans understödstagare såsom indelta soldater fullgjort, har i allmänhet icke upptagit dem större del av året än att de kunnat ägna sig åt annan verksamhet. De hava därför på grund av sin tjänstgöring icke ansetts berättigade till en verklig pension, tillräcklig för deras uppehälle vid avgången ur tjänsten. Båtsmännen eller det indelta manskapet vid flottan hava i avseende på anställning och avlöningsförmåner varit väsentligen likställda med arméns indelta soldater. De hava i medeltal tjänstgjort endast fyra månader om året. Att bereda dem vid uppnådd föreskriven levnads- och tjänst-ålder pension i egentlig mening har icke varit av statsmakterna avsett. Ifrågavarande underhållstagare hava i allmänhet uppburit den huvudsakliga ersättningen för sin tjänst vid armén eller flottan icke av staten utan av vederbörande rust- och rotehållare, och deras anställning har i huvudsak vilat på avtal mellan dem samt rust- och rotehållarna.

På grund av nu angivna omständigheter och då understöden, som i regel höjas vid uppnådd högre levnadsålder, icke ens vid uppnådda 60 levnadsår uppgå till högre årsbelopp än 100 å 200 kronor, hava dessa understödstagare ansetts icke böra i avseende å dyrtidsbidrag likställas med f. d. befattningshavare i statens tjänst. Emellertid hava under åren 1917 och 1918 de bland dessa understödstagare, som vid årets ingång uppnått en levnadsålder av 60 år eller däröver, kommit i åtnjutande av hjälp i form av krigstidstillägg enligt särskilda grunder. Sedan sådana understödstagare enligt 1918 års lagtima riksdags beslut fått sig tilldelat ett krigstidstillägg för samma år till belopp av 100 kronor, föreslog Kungl. Maj:t i en till urtima riksdagen samma år avlåten proposition nr 4, att ett extra krigstidstillägg för senare halvåret 1918 till belopp av 50 kronor skulle beviljas sådan understödstagare, som vid ingången av år 1918 uppnått förenämnda levnadsålder och varit i livet vid juli månads ingång. Riksdagen, som beträffande såväl befattningshavare som f. d. befattningshavare och övriga pensionärer fastställde det extra krigstidstillägget för senare halvåret 1918 till hälften av vad vid lagtima riksdagen beviljats såsom krigstidstillägg till motsvarande grupper, bestämde emellertid det extra krigstidstillägget åt nu ifrågavarande understödstagare till 75 kronor för senare halvåret 1918 eller alltså till tre fjärdedelar av vad enligt lagtima riksdagens beslut utgått i krigstidstillägg för hela året.

Att för år 1919 höja krigstidstillägget för dessa understödstagare utöver det belopp av 175 kronor, som sålunda under år 1918 sammanlagt utgått, synes betänkligt i betraktande av att redan detta belopp är vid nuvarande prisläge högt i förhållande till de understöd, vartill dyrtidsbidraget skall utgöra tillägg. Såsom ovan nämnts, uppgå dessa understöd till 100 å 200 kronor. Sistnämnda belopp tillkommer endast ett ringa fåtal understödstagare, födda före år 1847; övriga åtnjuta i regel 100 kronor, vartill för f. d. korpraler kommer ett tillägg å 25 kronor.

På grund härav vill det synas kommitterade, som om krigstidstillägget för år 1919 åt ifrågavarande understödstagare bör bibehållas vid ett belopp av 175 kronor.

Även här skulle det kunna ifrågasättas att tillämpa systemet med glidande skala och alltså bestämma, att detta belopp skall utgå för tid, varunder grundtalet 150 bliver gällande, för att sedermera höjas eller sänkas i förhållande till grundtalets ökning eller minskning. Detta skulle emellertid föranleda till krigstidstilläggets fördelning till utbetalning i flera omgångar, en anordning, som med hänsyn till det stora antalet av dessa understödstagare skulle medföra avsevärda olägenheter, besvär och kostnader. På grund härav och då grundtalets eventuella växlingar under år 1919 icke torde kunna väntas bliva så betydliga, att därigenom skulle förorsakas några mera avsevärda förändringar uti ifrågavarande i och för sig låga tilläggsbelopp eller några större förändringar av kostnaderna för statsverket för bestridande av detta krigstidstillägg, hålla kommitterade före, att övervägande praktiska skäl tala till förmån för bibehållande i detta fall av hittills tillämpat system.

Till bestridande av krigstidstillägg och extra krigstidstillägg under år 1918 hava av riksdagen anvisats tillhopa 1,650,000 kronor. Med hänsyn till å ena sidan den starka avgången bland understödstagare i de högsta åldersklasserna och å andra sidan tillkomsten vid 1919 års ingång av en ny grupp, som uppnått 60 års ålder, torde det erforderliga anslaget för år 1919 kunna beräknas uppgå till samma belopp, som beviljats för år 1918.

På grund av vad sålunda anförts få kommitterade hemställa, att förslag förelägges riksdagen att *dels* för beredande av krigstidstillägg för år 1919 åt pensionerade båtsmän och marinsoldater samt Vadstena krigsmanshuskassas understödstagare, vilka vid ingången av år 1919 uppnått en levnadsålder av 60 år eller däröver, anvisa ett förslagsanslag å 1,650,000 kronor, *dels* förklara, att krigstidstillägget skall till varje dylik vid årets ingång till pension eller därmed jämförligt understöd från statsverket, statsunderstödd pensionsinrättning eller Vadstena krigsmanshuskassa berättigad f. d. befattningshavare utgå med ett belopp av 175 kronor, *dels ock* medgiva, att krigstidstillägget må till vederbörande f. d. befattningshavare eller, om han under året avlidit, till hans stärbhus på en gång utbetalas i den ordning, som av Kungl. Maj:t bestämmes.»

Departementets
chefen.

Vad kommitterade sålunda anförte och hemställt finner jag mig kunna till alla delar biträda; och får jag förty — under erinran att jag förut i dag i avseende å statens befattningshavare och pensionärer föreslagit, att benämningen »krigstidstillägg» måtte utbytas mot »dyrtidstillägg» — hemställa, att Kungl. Maj:t måtte i proposition föreslå riksdagen, att

a) för beredande av dyrtidstillägg för år 1919 åt pensionerade båtsmän och marinsoldater samt Vadstena krigsmanshuskassas understödstagare, vilka vid ingången av år 1919 uppnått en levnadsålder av 60 år eller däröver, å *tilläggsstat* för år 1919 under tionde huvudtiteln anvisa ett *förslagsanslag* å kronor 1,650,000;

b) förklara, att dyrtidstillägget skall till varje dylik vid årets

ingång till pension eller därmed jämförligt understöd från statsverket, statsunderstödd pensionsinrättning eller Vadstena krigsmanshuskassa berättigad f. d. befattningshavare utgå med ett belopp av 175 kronor; samt

c) medgiva, att dyrtidstillägget må till vederbörande f. d. befattningshavare eller, om han under året avlidit, till hans stärbhus på en gång utbetalas i den ordning, som av Kungl. Maj:t bestämmes.

Vad föredragande departementschefen sålunda hemställt, däri statsrådets övriga ledamöter instämde, behagade Hans Maj:t Konungen bifalla; och skulle till riksdagen i ärendet avlätas proposition av den lydelse, bil. litt. . . . vid detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:
Birger Looström.